

neşrettiği makaleler, muhtelif kongre ve sempozyumlarda sunduğu bildiriler onun sahasındaki otoritesini ortaya koymuştur. Özellikle "Divan Şiiri" (*Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II* [Dîvân Şiiri], sy. 415-416-417, Temmuz - Ağustos - Eylül 1986, s. 1-161) ve "Kaside" (a.y., s. 17-77) adlı makaleleri kendi konularında dikkate değer çalışmalardır. Tenkit tarzında yayımladığı iki çalışması "Yûsuf-ı Meddah: Varka ve Gülşah" (*TDED*, XXIII, 329-346) ile "Bir Dîvân Neşri Üzerine Notlar" ise (*Erdem*, I, 3 Eylül 1985, s. 801-824) ilmi metin tenkidi sahasında verdiği örneklerdir.

Kitap halinde yayımlanan diğer çalışmaları şunlardır: *Yahyâ Bey Dîvan* (Tenkidli basım, İstanbul 1977); *Amrî, Dîvan* (Tenkidli basım, İstanbul 1979); *Yahyâ Bey-Yûsuf ve Zelîhâ* (Tenkidli basım, İstanbul 1979); *Vasfî, Dîvan* (Tenkidli basım, İstanbul 1980); *Helâkî, Divân* (Tenkidli basım, İstanbul 1982); *Hayretî, Dîvan* (Tenkidli basım, M. Ali Tanyeri ile birlikte, İstanbul 1987); *Zâtî, Dîvan*, III (Tenkidli basım, M. Ali Tanyeri ile birlikte, İstanbul 1987); *Üsküblü İshâk Çelebi, Dîvan* (Tenkidli basım, M. Ali Tanyeri ile birlikte, İstanbul 1990; diğer makale ve araştırmaları ile hakkında yazılanlar için bk. Kurnaz, *Millî Eğitim*, sy. 87, s. 26-29).

BİBLİYOGRAFYA :

İsmail Ünver, "Ölmek Kaderde Var...", *TDL*, sy. 428 (1987), s. 97-99; Nüvit Özdoğru, "Divan Edebiyatının Büyük Bir Yorumcusunu Yitirdik", *Milliyet Sanat Dergisi*, İstanbul Ağustos 1987, s. 47-48; Turan Alptekin, "Divanlar Arasında", *Hürriyet Gösteri*, sy. 82, İstanbul 1987, s. 29-30; Walter G. Andrews, "In memoriam Mehmed Çavuşoğlu, 15 January 1936 - July 1987", *MESA Bulletin*, XXI/2 (1987), s. 305-306; Durali Yılmaz, "Mehmed Çavuşoğlu: Edebiyatımızı Bütünleyen Adam", *Tercüman*, İstanbul 18 Temmuz 1987; Gürbüz Yılmaz, "Ağabeyim Çavuşoğlu", *Yedi İklim*, sy. 17-18, İstanbul 1988, s. 76-78; Cemal Kurnaz, "Divan Edebiyatının Bütün Cephelerini Yoklayan Bir İlim Adamı: Prof.Dr. Mehmed Çavuşoğlu", *Millî Eğitim*, sy. 87, İstanbul 1989, s. 17-25; a.mlf., "Mehmed Çavuşoğlu Bibliyografyası", a.e., sy. 87 (1989), s. 26-29; Abdullah Uçman, "Mehmed Çavuşoğlu İçin", a.e., sy. 87 (1989), s. 30-33.

MEHMET KALPAKLI

ÇAY MEDRESESİ

XIII. yüzyıl
Anadolu Selçuklu medresesi.

Afyon'un Çay ilçesi girişindedir. Bugün cami olarak kullanılan medrese, Gıyâseddin III. Keyhusrev dönemi ümerâsından Ebü'l-Mücâhid Yûsuf b. Ya'kûb

tarafından 677 (1278-79) yılında mimar Oğulbek b. Muhammed'e yakınındaki han ve hamamla birlikte yaptırılmıştır. Cepheye bitişik bir de çeşmesi vardır; hanın sadece kapalı bölümü ayakta olup hamamı yıkılmıştır. Anadolu Selçuklu medreseleri içinde revaksız avlusu kubbe ile örtülü, iki eyvanlı ve tek katlı olanlar grubuna girer. Malzemesi kesme ve moloz taş ile tuğladır; süslemede çini mozaik kullanılmıştır.

Düzyünlü ve iyi cins beyaz taştan örülmüş cephesinin ortasında yer alan taçkapısı ile dikkati çeker. Giriş kapısı üzerindeki kitâbeden başka mukarnas altındaki iki bölümde mimarın adı iki ayrı kartuş içinde tekrar yazılmıştır. Tepede de bir pars kabartması bulunmaktadır. Doğuya doğru çıkıntı teşkil eden yuvarlak kemerli ve devşirme aynalı çeşme ile batıya doğru çıkıntı teşkil eden kubbeli oda bölümü simetri meydana getirir. Giriş eyvanından ulaşılan ortadaki avlunun üzeri Türk üçgenleriyle geçilen kubbe ile örtülüdür. Karşıdaki ana eyvanın iki yanında birer kubbeli oda yer alır; bunlardan batıdakinde ayrıca ocak vardır. Doğu ve batıdaki yan kanatlar boydan boya tonozlu, dikdörtgen koşuşlar halindedir. Bu, orijinal olmasında teredütler bulunmamakla birlikte avlusunun üzeri örtülü medreselerde rastlanmayan bir durumdur. Batıdaki çeşmeyle simetrik kare planlı bölümün alt katı yıldız tonozla örtülüdür; buranın türbe olma ihtimali varsa da içinde herhangi bir mezar veya lahit izi bulunmamaktadır. Üstteki kubbeli odanın cepheye açılan iki penceresi ve mihrabı vardır.

Başka eserine rastlanmayan Oğulbek'in han, hamam ve çeşmeyle birlik-

te bir külliye şeklinde ele almış olduğu anlaşılan bu yapılardan Çay Medresesi, içindeki çini mozaik süslemeler bakımından da üzerinde durulması gereken özelliklere sahiptir. Ancak yakın geçmişte hızlı bir onarım görmüş ve çini mozaiklerin bir kısmı onarım sırasında sıva ve badana altında kalmıştır. Bunların Konya'da Karatay ve İnce Minareli medreselerindeki örneklerle yaklaşıkları görülmektedir. Bu binada fîrûze çinileri arasında tuğla hamurundan palmelerin kullanılmış olması da ayrı bir teknik özellik arz etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

F. Sarre, *Reise in Kleinasien*, Berlin 1896, s. 19; İsmail Hakkı Uzuncarşılı, *Kitabeler II*, İstanbul 1348/1929, s. 49-50; L. A. Mayer, *Islamic Architects and Their Works*, Genève 1956, s. 127; K. Erdmann, "Vorosmanische Medresen und Imarets vom Medresentyp in Anatolien", *Studies in Islamic Art in honour of Prof. K. A. C. Creswell*, London 1965, s. 59; Süleyman Hilmi Gönçer, *Afyon İli Tarihi*, İzmir 1971, I, 292-297; a.mlf., "Üç Türk Mimar ve Eserleri: Oğul Bey", *Taşpınar*, I/9, Konya 1933, s. 207-218; Metin Sözen, *Anadolu Medreseleri*, İstanbul 1972, II, 75-79; Şerare Yetkin, *Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi*, İstanbul 1972, s. 98, 182; a.mlf., "Türk Çini Sanatından Bazı Önemli Örnekler ve Teknikleri", *STY*, I (1965), s. 77-83; Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul 1973, II, 87, 167; a.e., İstanbul 1984, s. 140; Zeki Sönmez, *Başlangıcından 16. Yüzyıla Kadar Anadolu Türk-İslâm Mimarisinde Sanatçılar*, Ankara 1989, s. 303; Cl. Huart, "Epigraphie arabe d'Asie Mineure", *RS*, II (1894), 74, no. 10; Ekrem Kâmil, "Hicri Onuncu Asırda Yurdumuzu Dolaşan Arap Seyyahlarından Gazzi - Mekki Seyahatnâmesi", *Tarih Semineri Dergisi*, I/2, İstanbul 1937, s. 33-37; M. Kemal Özgür, "Selçuklu Çağı Mimarları: Mimar Oğul-Beg", *Hisar*, IX-71/146, Ankara 1969, s. 20-23.

ARA ALTUN

Çay Medresesi ve planı - Afyonkarahisar

